

Забезпечення захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину.

Через припинення відвідування закладів освіти та запровадження інших заходів, які передбачають цілодобове перебування дітей вдома, зростає ризик незабезпечення першочергових потреб дітей (харчування, безпека, предмети гігієни, належний догляд, медична допомога), в першу чергу в сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах.

В умовах вимушеної самоізоляції існують значні ризики загострення в суспільстві таких проблем, як неналежне виконання батьками своїх обов'язків, вживання алкоголю, наркотичних засобів, домашнє насильство, жорстоке поводження з дітьми тощо.

Вразливість сімей посилюється тим, що непоодинокими є випадки втрати батьками роботи або постійного доходу, що призводить до обмеженості ресурсів сімей для забезпечення потреб дітей.

Ще одним чинником, який викликає занепокоєння, є різке, незаплановане повернення дітей із закладів інституційного догляду та виховання до сімей, що в свою чергу може посилити скруту таких сімей та призвести до неналежного задоволення потреб дітей в них.

Тому питання забезпечення прав дітей в умовах карантину, створення безпечного середовища для їх проживання в сім'ях має перебувати на постійному контролі.

До того ж оголошений карантин не призупиняє дію норм чинного законодавства у сфері захисту прав дітей, та соціальної підтримки сімей з дітьми.

Зважаючи на обмежену мобільність працівників соціальної сфери та усього населення України Кабінет Міністрів України рекомендує *заходи щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину*. Зокрема:

1) Відповідним департаментам освіти і науки, охорони здоров'я та соціального захисту населення надати службам у справах дітей списки дітей, які цілодобово (понад три – чотири ночівлі на тиждень) перебували у закладах інституційного догляду та виховання та повернулися до своїх родин після запровадження карантину;

2) Службам у справах дітей спільно із департаментами освіти і науки, охорони здоров'я, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, працівниками закладів інституційного догляду і виховання дітей

- проводити моніторинг (у тому числі дистанційний) становища вищезазначених дітей у сім'ях,

- здійснювати аналіз списків дітей для визначення сімей, в яких існує найбільший ймовірний ризик неналежного забезпечення потреб дітей та порушення їхніх прав;

- забезпечити спілкування (онлайн, телефон) та консультації з дитиною, її батьками, іншими законними представниками, особами, в сім'ї яких дитина виховується, щодо стану забезпечення потреб дитини, наявних проблем у сім'ї, необхідної допомоги, відповідального ставлення батьків до виконання своїх обов'язків по догляду та вихованню дитини;

- забезпечити контроль ймовірних ризиків для життя і здоров'я дитини та проведення, у разі необхідності, оцінки рівня її безпеки із залученням представників охорони здоров'я та Національної поліції України відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 та від 03.10.2018 № 800;

- за можливості надавати соціальну підтримку сім'ям, у тому числі натуральною допомогою.

3) Виконавчим органам міських, районних у містах рад, сільських селищних рад об'єднаних територіальних громад, сільських та селищних рад, що не об'єдналися мобілізувати ресурси, в тому числі бізнесу, волонтерів, громадських та релігійних організацій для соціальної підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та сімей, що належать до вразливих груп населення;

4) Місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування:

- Дотримуватися вимог законодавства щодо заходів безпеки в режимі карантину та довести дані вимоги, наявними засобами зв'язку до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей опікунів/піклувальників, сімей усиновителів, сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та мають на вихованні дітей, за необхідності, інших сімей, які виховують дітей;

- Забезпечити безперебійну та оперативну роботу органів опіки та піклування, Комісій з питань захисту прав дитини. *У разі необхідності розгляду питання на засіданні Комісії, передбачено можливість проведення засідання Комісії в режимі реального часу через Інтернет або надсилаючи Порядок денний та проекти рішень Комісії через електронну адресу членам Комісії. Паперовий екземпляр Протоколу Комісії та рішень Комісії має бути сформованим відповідно до затвердженого Положення про Комісію;*

- Сприяти неухильному дотриманню закладами охорони здоров'я постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.2020 № 245 „Деякі питання застосування обмежувальних протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної щодо хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2”, щодо обов'язкової госпіталізації дітей, осіб, визнаних в установленому порядку недієздатними, що проживають спільно із законними представниками, яких було госпіталізовано у зв'язку із захворюванням на COVID-19, у разі неможливості їхнього тимчасового влаштування в сім'ї родичів, знайомих;

- Оперативно реагувати та організовувати допомогу сім'ям з дітьми, а також повнолітнім недієздатним особам при виявленні коронавірусної хвороби (COVID-19), зокрема:

- визначити в регіоні заклади охорони здоров'я, до яких буде можливо влаштувати дітей, залишених без батьківського піклування для забезпечення негайної ізоляції таких дітей із дотриманням вимог протиепідемічного режиму;
- забезпечити невідкладне медичне обстеження таких дітей на коронавірусну хворобу (COVID-19);
- після закінчення ізоляції або непідтвердження інфікування забезпечити тимчасове влаштування таких дітей.
- Забезпечити транспортом, засобами індивідуального захисту, дезінфекції посадових осіб органів місцевого самоврядування, райдержадміністрацій, у тому числі представників служб у справах дітей, фахівців із соціальної роботи, які будуть відвідувати сім'ї з дітьми у період карантину.

09 квітня 2020 року у зв'язку із запровадженням в Україні активних карантинних заходів Міністерство соціальної політики розробило та надіслало обласним та Київській міській державним адміністраціям рекомендований алгоритм дій щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину.

22 квітня 2020 р. Кабінет міністрів України прийняв постанову "Деякі питання соціальної підтримки сімей з дітьми", якою передбачаються додаткові соціальні гарантії для певних категорій населення на період карантину. Допомога малозабезпеченим сім'ям, в свою чергу, передбачає і доплати на кожну дитину.

Міністерство соціальної політики спільно з Уповноваженим Президента України з прав дитини, Міжнародною благодійною організацією «Партнерство «Кожній дитині» та Міжнародною громадською організацією «Міжнародний центр розвитку і лідерства» розпочали серію навчальних вебінарів "Захист дітей та підтримка сімей в умовах пандемії Covid-19".

29 квітня з 10.00 до 12.00 відбувся вступний вебінар серії на тему «Забезпечення захисту дітей в умовах карантину». Трансляція заходу на Фейсбук сторінці Міністерства - <https://www.facebook.com/MLSP.gov.ua/>

Під час вебінару було розглянуто такі питання:

- Нормативно-правові та організаційні засади забезпечення захисту дітей
- Алгоритм дій із організації моніторингу стану дітей у сім'ях СЖО та дітей, які повернуті із інтернатних закладів
- Візит в сім'ю в умовах карантину: безпека спеціаліста

Такі семінари будуть продовжуватися і надалі. Під час наступних вебінарів серії розглядатимуться такі питання: здійснення оцінки безпеки дитини; механізми здійснення оцінки потреб сім'ї/особи; порядок вилучення та влаштування дітей у сімейні форми виховання в умовах карантину; організація роботи комісії із захисту дитини. У кожному із вебінарів братимуть участь керівники та спеціалісти Мінсоцполітики для відповідей на запитання.

Особливості здійснення заходів з моніторингу в онлайн режимі

Онлайн розмова характеризується деякими специфічними ознаками:

- співрозмовники в більшості випадків не бачать один одного й не можуть використовувати весь спектр невербальних засобів, як це має місце при безпосередньому спілкуванні;
- обмеженість у часі;
- можлива наявність технічних перешкод;
- оперативність передачі інформації.

Тому при такій розмові рекомендовано враховувати зазначену специфіку, бути ввічливими, спокійними та лаконічними, використовувати заздалегідь сформовані питання.

Рекомендовані питання при первинній бесіді з дорослими особами сім'ї:

- скільки дітей у сім'ї, їх вік, стать, стан здоров'я та розвитку;
- де зараз перебуває дитина / діти, чим займаються;
- чи не є дитина або члени її сім'ї, які проживають разом з інфікованими чи хворими на коронавірус, чи отримують відповідне лікування;
- яким чином організовано навчальний та /або виховний процес дитини / дітей;
- як харчуються діти, чи достатньо продуктів харчування у родині;
- чи наявна інформація про те, куди можна звернутися по допомогу у кризовому випадку, чи наявний номер телефону сімейного лікаря;
- чи вдається контролювати поведінку дитини, чи завжди наявна інформація про те, куди ходить, з ким спілкується, де перебуває дитина;
- якої допомоги потребує сім'я (матеріальної, консультації психолога, ізоляції одного з членів сім'ї тощо);
- чи володіє сім'я інформацією про правила убезпечення себе від інфікування хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом, чи дотримується їх.

При спілкуванні з дитиною треба враховувати її вік, особливості її розвитку, наявність особливих потреб. На початку спілкування важливо уточнити ім'я дитини та її вік, представитися, розповісти причину дзвінка та попросити у дитини згоду на спілкування.

При розмові можна поставити дитині наступні питання:

- про самопочуття, настрій, стан здоров'я себе та членів сім'ї;
- чи наявна у дитини інформація про те, як поводитись, щоб убезпечити себе від інфікування хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом;
- що сьогодні їла дитина, достатньо вдома продуктів харчування;
- чи має дитина труднощі при виконанні домашніх завдань, чи є в неї робоче місце, шкільне приладдя, підручники, чи є можливість використовувати засоби дистанційного навчання;
- як дитина проводить вільний час;
- чим займаються її батьки, інші законні представники, родичі;

- чи знає дитина куди звернутися, якщо виникне небезпека (захворіють батьки, закінчатся продукти харчування тощо);
- чи є поруч родичі, сусіди, до яких можна звернутися по допомогу.

Якщо під час спілкування з дитиною відчутно, що у неї поганий настрій, вона тривожна, на запитання відповідає неохоче, плутається, варто:

- говорити з дитиною спокійно, спробувати створити атмосферу довіри;
- обов'язково зателефонувати їй через день чи два;
- зателефонувати її батькам, законним представникам, іншим родичам;
- зателефонувати сільському старості чи голові сільської ради (у сільській місцевості), шкільному вчителю і поцікавтеся оточенням дитини, сім'ї, чи батьки спроможні виконувати свої батьківські обов'язки.

Під час телефонної розмови із головою сільської, селищної ради, старостою села слід, насамперед, з'ясувати:

- достовірність інформації, отриманої від закладу інституційного догляду та виховання, від дитини, її батьків чи родичів щодо наявних ризиків для дитини, зокрема: чи проживає сім'я на сьогодні в населеному пункті, чи перебуває їхня дитина / діти зараз у сім'ї;
 - з ким із дорослих дитина вдома;
 - чи не є дитина або члени її сім'ї, які проживають разом, інфікованими хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом, чи отримують відповідне лікування, чи можуть його отримати у випадку зараження, куди необхідно звертатися для цього у відповідному населеному пункті;
 - чи сім'я є малозабезпеченою, чи отримує при цьому державні соціальні виплати;
 - в яких умовах проживає сім'я (чи є опалення, електроенергія тощо);
 - чи мають дорослі, які проживають з дитиною, залежність від алкоголю, психотропних речовин;
 - чи спроможні батьки, інші законні представники в умовах карантину забезпечувати догляд і виховання дитини;
 - чи існує ризик недогляду за дитиною в сім'ї, жорстокого поводження з нею;
 - чи використовують дорослі дітей у важкій фізичній праці;
 - чи проявляє дитина агресивну поведінку, здійснює крадіжки, вживає алкогольні напої чи психотропні речовини;
 - яка допомога чи підтримка потрібна сім'ї у забезпеченні потреб дитини / дітей, яку не може надати місцеве самоврядування.

У разі отримання інформації про загрозу життю чи здоров'ю дитини, невиконання батьківських обов'язків, необхідно:

- поінформувати голову сільської, селищної ради про його право як керівника органу опіки та піклування вжити заходів щодо невідкладного відібрання дитини у батьків або осіб, які їх замінюють у разі підтвердження інформації про загрозу життю або здоров'ю дитини (статті 56 Цивільного кодексу України, стаття 170 Сімейного кодексу України, пункт 8 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом

прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866);

- терміново поінформувати про цей факт начальника відповідної служби у справах дітей для вжиття негайних заходів у відповідності до законодавства України.

У разі отримання інформації про інфікування чи захворювання дитини чи членів сім'ї, які проживають разом з дитиною, слід повідомити про це відповідний заклад охорони здоров'я.